

Ústřední knihovna VŠB-TU Ostrava

Zpráva o činnosti za rok 2011

Doplňování knihovního fondu

Knihovní fond ÚK byl v souladu s rámcovým plánem akvizice doplňován převážně koupi z prostředků přidělených ÚK nebo z dalších zdrojů pracovišť univerzity, především z grantů. Přírůstek knihovního fondu činil v roce 2011 celkem **8514** knihovních jednotek (dále jen kn. j.). Knihovní fond ÚK obsahoval k 31. 12. 2011 celkem **386129** kn. j.

Formou předplatného byl zajištěn přístup k tradičním papírovým verzím časopisů pro zpřístupnění ve studovnách ÚK. V roce 2011 ÚK předplácela **456 titulů časopisů**, z toho **20 titulů** (z toho 19 zahraničních titulů) bylo přístupno výhradně elektronicky. ÚK zajišťovala předplatné dalších exemplářů novin a časopisů také pro další pracoviště univerzity; počet exemplářů: **782**.

Dostupnost elektronických informačních zdrojů

Vedle tradičních tištěných informačních zdrojů, které jsou, především v oblasti knižních publikací, stále hlavní složkou informačního zabezpečení pedagogické a výzkumně-vývojové činnosti univerzity, se v roce 2011 výrazně zvýšil rozsah zpřístupňovaných e-zdrojů. Elektronické informační zdroje byly uživatelům dostupné na základě licenčních smluv s producenty a distributory ve webovém rozhraní. Nabídka elektronických informačních zdrojů byla pro uživatele zabezpečena prostřednictvím sekundárních informačních zdrojů, bibliografických a citačních databází, rovněž bibliografickými bázemi dat s plnými texty. Došlo také k nárůstu plnotextově zpřístupňovaných elektronických zdrojů zakoupením nových titulů e-knih a rozšířením počtu dostupných titulů časopisů a dalších typů dokumentů díky přístupu k několika digitálním knihovnám.

Elektronické knihy

V roce 2011 byl rozšířen počet přístupných titulů e-knih formou trvalého nákupu (přírůstek: **110**); celkem bylo uživatelům přístupno **884 e-knih** nakladatelství **Wiley** (619)¹ a **Elsevier** (265)². Do konce května 2011 měli uživatelé přístup také k e-knihám **Oxford University Press** (předplatné dvou kolekcí e-knih Oxford Scholarship Online: Economics and Finance a Business and Management). Po dohodě s vedením Ekonomické fakulty nebyl již přístup k OSO pro další období předplacen. Přístup k elektronickým knihám byl financován z prostředků ÚK.

Bibliografické báze dat

V roce 2011 měli uživatelé z VŠB-TUO zajištěn přístup ke dvěma multioborovým bibliografickým a citačním databázím:

- **Web of Science**³ (Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index, Arts and Humanities Citation Index a Conference Proceedings Citation Index) společnosti **Thomson Reuters** v rozhraní Web of Knowledge společně s informačním zdrojem pro hodnocení časopisů **Journal Citation Reports**;

¹ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/e-knihy-wiley.htm>

² <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/science-direct-eknihy.htm>

³ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/wok.htm>

- **Scopus⁴**, jejímž producentem je nakladatelství **Elsevier**.

Přístup k těmto databázím byl hrazen z prostředků projektů v programu INFOZ MŠMT, přičemž VŠB-TUO se finančním příspěvkem (povinnou spoluúčastí) podílela na úhradě předplatného obou databází.

Dalšími bibliografickými bázemi dat dostupnými v roce 2011 byly databáze s plnými texty od společnosti **EBSCO⁵** (Academic Search Complete a Business Source Complete) a báze dat **EconLit with full text** (plné texty článků z více než 560 časopisů z oblasti ekonomiky a financí), jejímž producentem je American Economic Association (zpřístupněna je verze společnosti EBSCO). Také tyto zdroje byly přístupné díky účasti v projektech programu INFOZ s finanční spoluúčastí ÚK.

Elektronické verze časopisů

V roce 2011 byly uživatelům dostupné elektronické časopisy společností Elsevier, Springer a Wiley v rámci projektu v programu INFOZ s finanční spoluúčastí ÚK:

- **Elsevier ScienceDirect⁶** – přístup k titulům v rozsahu tzv. Freedom Collection (**2 098** titulů časopisů);
- **SpringerLink⁷** – přístup k plným textům elektronických verzí většiny z **2 700** titulů časopisů (v rámci SpringerLink byly přístupné i e-knihy z několika knižních edicí, např. z oblasti matematiky a informatiky);
- **Wiley Online Library⁸** – přístup k plným textům **890** časopisů.

Od 1. 4. 2011 měli uživatelé nově přístup také k elektronickým časopisům společnosti **Emerald⁹** (**219** titulů) na základě předplatného financovaného z prostředků ÚK (předplatné do 31. 3. 2012).

Digitální knihovny

V roce 2011 byly přístupné tyto digitální knihovny:

- **ACM Digital Library¹⁰** – přístup k plným textům časopiseckých článků z časopisů ACM, sborníkům z akcí ACM a dalším plnotextovým zdrojům;
- **IEEE/IET Electronic Library (IEL)** v rozhraní **IEEE Xplore¹¹** – přístup k více než **3 milionům** plnotextových dokumentů z produkce vědeckých společností IEEE a IET (články z časopisů, sborníků z konferencí a normy IEEE);
- **OECD iLibrary¹²** – informační zdroje (knihy, časopisy, ročenky, pracovní materiály aj.) a statistické databáze OECD.

Přístup k těmto zdrojům byl opět zajištěn díky účasti v projektech v programu INFOZ s finanční spoluúčastí ÚK.

⁴ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/scopus.htm>

⁵ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/ebsco.htm>

⁶ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/science-direct.htm>

⁷ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/springer.htm>

⁸ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/wiley-casopisy.htm>

⁹ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/emerald.htm>

¹⁰ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/acmdl.htm>

¹¹ <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/ieeexplore.htm>

¹² <http://knihovna.vsb.cz/sluzby/oecd.htm>

V roce 2011 byly rovněž uživatelům ÚK zpřístupňovány normy ČSN ve formátu PDF prostřednictvím služby **ČSN online** na dvou pracovních stanicích ve studovně (předplatné bylo financováno z prostředků ÚK).

Zabezpečení knihovnicko-informačních služeb

ÚK poskytuje uživatelům širokou nabídku knihovnicko-informačních služeb, od tradičních služeb výpůjčních až po služby elektronické. Největší objem služeb představují výpůjční služby absenční založené na výpůjčkách knih z fondu ÚK.

K 31. 12. 2011 bylo v ÚK zaregistrováno, buď nově, nebo si k danému datu prodloužilo platnost registrace, celkem **10430** uživatelů (z toho uživatelé v kategorii veřejnost: 488). V databázi uživatelů bylo v souladu s Knihovním a výpůjčním řádem k 31. 12. 2011 registrováno celkem 17742 uživatelů.

Počet výpůjček činil za rok 2011 celkem **206588** kn. j. (první výpůjčky: 97651, prodloužení výpůjček: 108937).

Výpůjční služby z vlastních fondů knihovny byly doplňovány **meziknihovní výpůjční službou** (MVS). Uživatelé podali v roce 2011 celkem **1997** požadavků na získání knih a článků prostřednictvím MVS. Realizováno bylo celkem **1944** požadavků, buď formou výpůjčky originálního dokumentu, nebo poskytnutím kopie; z tohoto počtu bylo **860** požadavků vyřízeno formou výpůjčky nebo kopie originálu ze zahraničních knihoven. Oproti předchozím rokům jde o pokles rozsahu této služby, což je evidentně důsledkem podstatně širší nabídky elektronických plnotextových zdrojů (časopisů, plnotextových bází dat apod.) ve srovnání s předcházejícím obdobím. Z fondu ÚK bylo v rámci MVS vyřízeno výpůjčkou originálu nebo poskytnutím kopie dokumentů celkem **697 požadavků** jiných knihoven (zde se naopak projevuje nárůst). Celkový počet požadavků: 737 (část žádostí byla postoupena k vyřízení jiné knihovně, příp. vrácena žádající knihovně, neboť požadované dokumenty nebyly ve fondu ÚK).

Elektronické služby pro VŠ

Informační služby

Tradiční knihovnicko-informační služby byly podporovány elektronickými službami, jak již zmíněným zpřístupněním elektronických informačních zdrojů, tak také informacemi poskytovanými uživateli na **webových stránkách ÚK**¹³, informacemi na **blogu E-zdroje**¹⁴, nově také v rámci sociální sítě **Facebook**¹⁵.

Databáze budované v ÚK:

- knihy a časopisy: online katalog,
- katalog (tištěných) norem ČSN ve fondu ÚK,
- vysokoškolské kvalifikační práce VŠB-TUO aj.: repozitář DSpace.

¹³ <http://knihovna.vsb.cz/>

¹⁴ <http://e-zdroje.vsb.cz/>

¹⁵ <http://www.facebook.com/knihovnavsb>

V **online katalogu** ÚK¹⁶ bylo k 31. 12. 2011 registrováno **198530** kn. j. (tj. výtisků) z knižního fondu (107553 tituly monografií) a **4377** titulů časopisů.

Online **katalog norem** ČSN¹⁷ ve fondu ÚK obsahoval k 31. 12. 2011 celkem **12598** záznamů.

Vysokoškolské kvalifikační práce (VŠKP) VŠB-TUO (bakalářské, diplomové, disertační a habilitační práce) byly v roce 2011 zpracovávány a zpřístupňovány s využitím systému **DSpace**¹⁸. Do ÚK bylo předáno v tradiční papírové verzi celkem **1922** těchto prací. Základním způsobem zpřístupnění VŠKP byly v roce 2011 elektronické verze importované do DSpace ze systému Edison. Databáze VŠKP v systému DSpace obsahovala k 31. 12. 2011 metadatové záznamy **49760** VŠKP obhájených na VŠB-TUO, které byly předány do ÚK, včetně prací ve formátu PDF.

Kolekce **Sborník vědeckých prací Vysoké školy báňské-Technické univerzity Ostrava**¹⁹ budovaná rovněž s využitím systému DSpace obsahovala k 31. 12. 2011 bibliografické záznamy článků (celkem 4872) ze všech řad Sborníku vědeckých prací VŠB-TUO a Ekonomické revue, zčásti včetně naskenovaných plných textů přístupných oprávněným uživatelům z VŠB-TUO.

V rámci DSpace byla v roce 2011 doplňována o nové záznamy také kolekce registrující **publikační činnost akademických pracovníků VŠB-TUO**²⁰ v tzv. impaktovaných časopisech za období 1990 až 2011 se záznamy publikací registrovaných ve Web of Science, která obsahovala k 31. 12. 2011 celkem **1296** záznamů.

Nově byla v DSpace vytvořena kolekce zahrnující **elektronické časopisy vydávané na VŠB-TUO**²¹, která je rovněž sklízena evropským portálem DRIVER²². Kolekce obsahovala k 31. 12. 2011 celkem **476** plných textů článků.

Pracovníci – kvalifikační struktura

K 31. 12. 2011 v ÚK pracovalo **30** pracovníků (přepočtený počet: **28**). Z toho bylo 13 pracovníků s vysokoškolským vzděláním (7 s knihovnickým vzděláním) a 16 pracovníků se středoškolským vzděláním (9 se vzděláním knihovnickým).

Další aktivity

V roce 2011 se ÚK zapojila do přípravy projektu OP VaVpI s názvem **Informační infrastruktura výzkumu pro techniku (INFO4TECH)** v rámci Výzvy 4.3, který je zaměřen na pořízení a zabezpečení klíčových elektronických informačních zdrojů (EIZ) nezbytných pro technické obory na univerzitách ve způsobilých regionech (VŠB-TUO, UTB, UPardubice, TUL, VUT, MU,

¹⁶ <http://tinweb.vsb.cz/>

¹⁷ <http://knihovna.vsb.cz/normy/>

¹⁸ <http://dspace.vsb.cz/>

¹⁹ <http://dspace.vsb.cz/handle/10084/14242>

²⁰ <http://dspace.vsb.cz/handle/10084/56138>

²¹ <http://dspace.vsb.cz/handle/10084/83532>

²² <http://search.driver.research-infrastructures.eu/>

ZČU, UHK) a současně na modernizaci infrastruktury na podporu knihovnicko-informačních služeb na VŠB-TUO. Jako partner se ÚK zapojila do přípravy dalších projektů v rámci této výzvy, jejichž řešiteli jsou Univerzita Pardubice, Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně a Západočeská univerzita v Plzni.

V roce 2011 se ÚK podílela na řešení tříletého projektu (2009–2012) projektu 7. RP Evropské komise **OpenAIRE**²³ (Open Access Infrastructure for Research in Europe) a byla rovněž zahraničními partnery vyzvána k účasti na pokračování tohoto projektu: **OpenAIREplus**, 2nd Generation of Open Access Infrastructure for Research in Europe; grant agreement number: 283595; tento projekt byl zahájen 1. 12. 2011 a doba jeho trvání je 30 měsíců. V rámci řešení projektu OpenAIRE se kromě jiného ÚK podílela aktivně ve spolupráci s TC AV ČR na přípravě a průběhu mezinárodního semináře **Open Access: Otevřený přístup k vědeckým informacím v EU a ČR**²⁴.

Ředitelka ÚK se podílela na projektu **Digitální portfolio jako princip vytváření sítí a pracovních týmů v oblasti výzkumu a vývoje**²⁵ (zkráceně: DigiFolio) – CZ.1.07/2.3.00/09.0194, v rámci kterého v lednu až červnu 2011 byla uspořádána školení uživatelů pro práci s elektronickými informačními zdroji.

Ředitelka ÚK působila v roce 2011 jako místopředsedkyně výkonného výboru **Asociace knihoven vysokých škol ČR**²⁶ (AKVŠ ČR), jejímž je VŠB-TUO členem. Pracovníci ÚK se podíleli aktivně na přípravě seminářů pořádaných AKVŠ ČR i na jejich dalších aktivitách, viz např. konference **Bibliotheca academica 2011**²⁷.

V roce 2011 byla ÚK organizátorem **4. setkání českých uživatelů systému DSpace**, které se konalo na VŠB-TUO ve dnech 18. a 19. 5. 2011 pod názvem **Budování repozitářů a jejich zapojení do evropských projektů**²⁸.

Pracovníci ÚK se rovněž aktivně zapojili do mezinárodní propagační akce **Open Access Week 2011**²⁹ (viz rovněž příspěvek v časopise Ikaros³⁰).

ÚK byla v roce kolektivním členem evropské organizace **LIBER**³¹ (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche).

²³ <http://www.openaire.eu/cs>

²⁴ <http://www.fp7.cz/cz/detail-akce/eventid-6458/>

²⁵ <http://rccv.vsb.cz/DiFo/index.html>

²⁶ <http://www.akvs.cz/>

²⁷ <http://www.akvs.cz/aktivity/ba-cpvsk-2011/index.html>

²⁸ <http://www.akvs.cz/aktivity/2011-seminar-dspace.html>

²⁹ <http://knihovna.vsb.cz/open-access/open-access.htm>

³⁰ <http://www.ikaros.cz/node/7315>

³¹ <http://www.libereurope.eu/>

Tabulka

Přírůstek knihovního fondu za rok 2011	8514
– z toho knihy	6140
– z toho časopisy	452
– z toho ostatní dokumenty	1922
Knihovní fond celkem k 31. 12. 2011	386129
Počet odebíraných titulů periodik v roce 2011	456
– fyzicky	436
– elektronicky	20
Otevírací doba za týden (fyzicky)	41,5
Počet svazků ve volném výběru k 31. 12. 2011	95659
Počet absenčních výpůjček za rok 2011	206588
Počet uživatelů k 31. 12. 2011	10430
– z toho veřejnost	488
Počet návštěv uživatelů v prostorách knihovny za rok 2011	88198
Počet míst ve studovnách	217
– z toho s přímým připojením do sítě univerzity	89
– z toho s možností WIFI připojení	128
Počet PC k dispozici uživatelům	99
– z toho s přístupem pouze do sítě univerzity	10
– z toho s přístupem na Internet	89

Zpracovala: Mgr. Daniela Tkačiková, 23. 1. 2012